

Студент 1 року магістратури
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

Анотація. Досліджено важливість правильної організації обліку дебіторської заборгованості та визначено заходи з її удосконалення.

Аннотация. Исследована важность правильной организации учета дебиторской задолженности и определены мероприятия по ее усовершенствованию.

Annotation. The importance of proper accounting of receivables and certain measures for its improvement has been studied.

Ключові слова: дебіторська заборгованість, дебітор, управління дебіторською заборгованістю, кредитна політика, оборотність дебіторської заборгованості, середній термін непоплачених платежів.

Актуальність даної теми полягає у тому, що фінансовий стан підприємства значною мірою залежить від наявності та ефективного управління дебіторською заборгованістю. Нестабільність економічної ситуації в Україні призводить до погіршення стану розрахунків між підприємствами, істотного збільшення ризиків реалізації на умовах відстрочки оплати.

Питанням обліку дебіторської заборгованості в останні роки присвячено багато праць зарубіжних та вітчизняних науковців, серед них такі вчені, як Кияшко О. М. [1], Коблянська О. І. [2], Н. Матицина [3], Н. Чебанова [4], Т. Чупир [4], В. Чупир [4] та багато інших. Але це питання залишається відкритим і потребує подальшого дослідження та впровадження в практичну діяльність обліку підприємств.

Метою даного дослідження є визначення важливості правильного обліку дебіторської заборгованості для ефективної роботи підприємства та пошук шляхів удосконалення системи управління дебіторською заборгованістю.

Для досягнення мети дослідження необхідно виконати такі завдання, як розгляд сутності дебіторської заборгованості, політики управління дебіторською заборгованістю та визначення заходів щодо підвищення ефективності такого управління.

Об'єкт дослідження складають теоретико-методологічні та організаційно-практичні питання організації обліку на підприємствах в Україні.

Предметом дослідження є особливості обліку дебіторської заборгованості на підприємствах.

У процесі фінансово-господарської діяльності у підприємства постійно виникає потреба в проведенні розрахунків зі своїми контрагентами. Відвантажуючи виготовлену продукцію, підприємство, як правило, не отримує оплату одразу, тобто відбувається кредитування покупця. Таким чином, протягом періоду від моменту відвантаження продукції до моменту надходження платежу засоби підприємства знаходяться у вигляді дебіторської заборгованості.

Дебіторська заборгованість визначається як сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату [5]. Дебіторами можуть бути як юридичні, так і фізичні особи, які заборгували підприємству грошові кошти, їх еквіваленти або інші активи.

Впливає на процеси зростання дебіторської заборгованості політика підприємства у розрахунках з покупцями: неправильне встановлення строків і умов надання товарних кредитів, невраховані ризики; ненадання знижок при достроковій оплаті покупцями рахунків може призвести до різкого зростання дебіторської заборгованості. А несвоєчасне погашення дебіторської заборгованості призводить до неможливості погашення кредиторської заборгованості, необхідності використання залучених коштів [2, с. 28].

Саме тому належна організація обліку дебіторської заборгованості сприяє ефективному управлінню її розмірами і термінами на підприємстві та посиленню контролю за своєчасним здійсненням розрахунків.

Проблемам із відсутністю коштів у покупця можна запобігти, якщо при підписанні договорів постачання керівництво підприємства ретельно вивчатиме характеристику клієнтів щодо мети придбання продукції та їх платоспроможності. Якщо продукція придбана для реалізації, то вірогідність своєчасної сплати грошових коштів вища, ніж у випадку, коли замовник придбаває продукцію для власних потреб.

Специфікою побудови обліку дебіторської заборгованості є обов'язкова деталізація кожного виду заборгованості та відображення стану розрахунків у фінансовій звітності. Побудова бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості повинна забезпечувати у будь-який час повну інформацію про стан та оцінку боргових вимог, що є можливим при дотриманні принципів побудови обліку [3, с. 50].

Таким чином, можна зазначити, що саме політика управління дебіторською заборгованістю визначає ефективність роботи підприємства. Тому керівництво підприємства повинно звертати увагу на три основних моменти [4, с. 370]:

- управління потребою у грошових коштах, що необхідні протягом сезонних циклів;
- упровадження кредитної політики;
- фінансування дебіторської заборгованості.

Протягом року підприємство має нерівномірну потребу у коштах через сезонні коливання. Для деяких підприємств такі коливання значні, для інших – менш вагомі.

Кредитна політика – сукупність правил, що регламентують надання комерційного кредиту та стягнення

дебіторської заборгованості. Існує два основних критерії, що впливають на кредитну політику підприємства – оборотність дебіторської заборгованості та середній термін неоплачених платежів [4, с. 370].

Оборотність дебіторської заборгованості обчислюється як відношення загальної суми продажів (доходу) на середню дебіторську заборгованість за період [4, с. 371].

Середній термін неоплачених платежів – це відношення кількості днів у році на оборотність дебіторської заборгованості [4, с. 371].

Фінансування дебіторської заборгованості – це вибір гнучкої системи використання дебіторської заборгованості. Підприємство самостійно обирає фінансову політику відносно дебіторської заборгованості. Можна виділити такі варіанти: традиційних розрахунків грошима, передплата, акредитив, бартер, вексель, консигнація, факторинг [4, с. 372].

Для вдосконалення системи управління дебіторською заборгованістю відповідно до умов функціонування саме українських підприємств можна запропонувати такі заходи:

- 1) упровадження детальної класифікації дебіторської заборгованості за термінами її непогашення;
- 2) проведення аналізу платоспроможності підприємств-дебіторів;
- 3) встановлення граничної суми кредиту для кожного клієнта залежно від його фінансового стану;
- 4) продаж продукції у кредит переважно перевіреним, надійним та стабільним партнерам;
- 5) встановлення системи знижок при достроковій та своєчасній оплаті покупцями рахунків;
- 6) нарахування резерву сумнівних боргів для покриття сумнівної та безнадійної заборгованості;
- 7) упровадження заходів контролю за своєчасністю повернення боргів, таких, як відправлення попереджувальних листів, телефонні дзвінки, індивідуальні візити;
- 8) розробка плану повернення боргів, призначення відповідальних осіб та контроль за його виконанням;
- 9) включення до договорів з клієнтами штрафних санкцій за несвоєчасну оплату рахунків;
- 10) використання факторингу;
- 11) проведення аналізу дебіторської заборгованості підприємства;
- 12) посилення мотивації працівників, які відповідальні за розрахунки з клієнтами.

Критерієм якості управління дебіторською заборгованістю є збільшення рентабельності капіталу, що може бути досягнуто шляхом лібералізації кредитної політики та збільшенням продажу або жорсткої кредитної політики та прискорення обертання дебіторської заборгованості. Усе залежить від стратегічних орієнтирів компанії та специфіки конкретного бізнесу [1, с. 193].

Таким чином, можна зробити висновок, що організація обліку дебіторської заборгованості на підприємстві будь-якої форми власності має важливе значення, оскільки сприяє своєчасному надходженню грошових коштів з боку дебіторів, упорядкуванню інформації, прозорості та достовірності даних із розрахункових операцій з дебіторами. На підприємстві з метою отримання повної й оперативної інформації щодо різних видів дебіторської заборгованості, які складають значну частку у структурі оборотних коштів, доцільно забезпечити організацію цієї ділянки обліку із залученням відповідних фахівців, тому що від правильної політики підприємства щодо ведення дебіторської заборгованості залежить його доля у майбутньому.

Організацію обліку дебіторської заборгованості потрібно постійно вдосконалювати, не існує чітко виділених засобів підвищення її ефективності, тому це питання потребує подальших досліджень.

Наук. керівн. Писарчук О. В.

- Література:** 1. Кияшко О. М. Необхідність облікового забезпечення управління дебіторською заборгованістю / Кияшко О. М. // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 3(93). – С. 190–196. 2. Коблянська О. І. Методологічні аспекти обліку та аудиту дебіторської заборгованості / Коблянська О. І. // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2005. – № 77–78. – С. 28–34. 3. Матицина Н. Дебіторська заборгованість: нові облікові підходи / Матицина Н. // Економіст. – 2005. – № 11. – С. 50–52. 4. Чебанова Н. Організація бухгалтерського обліку / Чебанова Н., Чупир Т., Чупир В. – Х. : Фактор, 2008. – С. 370–372.
5. Дебіторська заборгованість : П(с)БО 10, затв. Наказом Міністерства фінансів України від 08.10.1999 р. № 237 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rada.gov.ua>.